

af afvanding og detailldræning, hvorved arealerne er blevet inddraget i den landbrugsmæssige omdrift og udnyttet til kornavl, kulturgræsmarker, raps m.v. Sideløbende er der også i de senere år sket en opgivelse af den traditionelle udnyttelse af mange engarealer til høslæt og græsning, hvorefter arealerne gradvist over nogle (5–15) år gror til med tagrør, krat, sumpskov m.v.

Engene kan således ved naturlig tilgroning af fugtigere bund udvikle sig tilbage mod mose, rørsump og krat eller sumpskov og på de mere tørre dele mod mere eller mindre tilgroede overdrev og græsfælder. Overgangen mellem engen og sådanne relativt uforstyrrede plantesamfund kan ofte erkendes ved hegn og skel, men er i andre tilfælde jævn og glidende samt vanskelig at lokalisere præcist i terrænet. Da de nævnte naturtyper imidlertid også – under forudsætning af at størrelseskriteriet er opfyldt – omfattes af bestemmelserne i loven, er disse grænsedragninger i det store og hele af mindre betydning administrativt set.

3.7.3. Overdrev

I den oprindelige betydning var overdrevet den del af en landsbys jorder, der som »udmark« lå udenfor vangene, og som ikke var eng eller skov. Overdrevene blev traditionelt brugt til græsning for husdyrene og eventuelt også til høslæt. Gennem årene er mange overdrev ved opløjning blevet inddraget i omdriften, eller de er i en række tilfælde blevet plantet til, i de senere år hyppigst med nåletræer.

De tilbageværende overdrev, der på landsplan skønnes at dække under 10.000 ha, ligger i dag spredt med de største arealer på øerne og i Midt- og Østjylland. Der er typisk tale om tørbundsarealer, der aldrig eller kun meget sjældent har været pløjet op, og som helt overvejende har været udnyttet som græsningsarealer.

Græs- og urtevegetationen er oftest righoldig og varieret med mange sjældne arter. Blandt mere karakteristiske plantearter kan f.eks. nævnes mark-kragelø, gul evighedsblomst, mark-bynke, blåhat, prikbladet perikon, gul snerre, smalbladet høgeurt, fløjlsgræs, knoldranunkel m.fl. Der er til vegetationen knyttet et rigt insekt- og andet dyreliv. Tørvelag er manglende eller kun svagt udviklet.

Bortset fra strandoverdrev og enkelte fredede områder er overdrevene i dag stort set alle indhegnede. I takt med de senere års strukturændringer i landbruget er græsningen på mange arealer aftaget eller helt ophørt, og en del overdrev præges derfor i lighed med hedearealer af stigende tilgroning med buske og træer.

De eksisterende overdrev findes nu hovedsagelig på kuperede, svært opdyrkelige områder eller som dele af dyrehaver. Derfor findes de i reglen på nuværende og tidligere tiders kystskrænter (f.eks. stenalderhavets kystskrænter), og andre kuperede, svært opdyrkelige områder. Specielle overdrevstyper findes på Bornholm i form af klippeløkker og som kalkbakker i Himmerland og på Møn m.v.

Overdrevene kan have kontinuerlige og diffuse afgrænsninger i forhold til naturtyper som enge, moser, krat og heder. Derimod vil der oftest omkring overdrevet være tydelige terrænskel i form af veje, hegn, grøfter og lign., ligesom der vil være markante overgange i forhold til højskov og plantage samt til agerarealer, der er i omdrift.

Visse hårdt græssede overdrev kan være næsten uden opvækst af vedplanter (buske, træer).

3.8. Særligt om arealberegning

Mellem de fleste af de ovenfor nævnte naturtyper er der i mange tilfælde meget jævne og glidende overgange, f.eks. fra eng til mose. De nævnte overgange med små ændringer i vegetationssammensætningen vil bero på helt lokale variationer i jordbundens type og vandindhold.

Ved arealberegningen af sådanne biotopkomplekser lægges det samlede naturareals størrelse til grund. Småbiotoper, der ikke i sig selv opfylder størrelseskriteriet, vil således kunne være omfattet af beskyttelsesordningen, hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre naturtyper, som er omfattet af beskyttelsesordningen, jf. reglerne i § 3, stk. 2 og 3. Ved afgrænsningen af arealet lægges endvidere til grund, at der skal være tale om et sammenhængende areal.

Med *sammenhængende areal* forstås et område, som i naturfredningsmæssig henseende kan karakteriseres som en funktionel helhed. Dette indebærer, at en hede, eng, mose, eller et overdrev eller kombinationer af disse naturtyper kan anses som sammenhængende i naturfredningslovens forstand, uanset om området i et vist omfang er gennemskåret af f.eks. mindre veje, brandbælter, vandløb, små skovparceller, hegn, herunder levende hegn, m.v. I øvrigt må det bero på et konkret skøn i det enkelte tilfælde, om et areal kan anses som sammenhængende, herunder om de »fremmede elementer« er så væsentlige, at der såvel landskabeligt som biologisk set ikke er tale om helhed. Disse elementer må derfor udgøre en relativ beskeden del af det samlede areal, for at der kan ses bort fra dem ved afgørelsen af, om området er »sammenhængende«.

Det bemærkes, at *ejerforholdet* er uden betydning for afgørelsen af, om et areal er sammenhængende.